

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. An lex humana obligare possit sub culpa mortali, & quid requiratur
ad hoc sub mortali obliget?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

in foro conscientiae, non legi humanae, sed soli legi aeternae tribui debet.

38. Sed nego Consequentiam, licet enim vis obligandi in foro conscientiae, a lege aeterna ut a causa universali remota oriatur, a lege tamen humana ut a causa particulari provenit; unde sicut effectus tribuitur causae particulari, sua actione determinanti causam universalem; ita obligatio in conscientia tribuitur legi humanae, quae ut causa particularis sua obligatione determinat legem aeternam ut causam universalem in obligando.

39. Quaes primò, an omnes leges humanae obligent ad culpam?

Respondeo negativè, nam Constitutiones Ordinis nostri sunt verae leges, cum quilibet illarum sit ordinatio rationis in ordine ad bonum commune Religionis, ab eo qui curam habet communitatis promulgatae, quae est definitio legis; & tamen non obligant ad culpam, sed tantum ad poenam, ut in ipsarum prologo declaratur.

40. Quaes secundò, quae nam leges humanae obligent ad culpam, vel solum ad poenam?

Respondeo omnem legem justam obligare ad culpam, nisi ipse Legislator contrariam intentionem expresserit, dicendo, non intendimus obligare ad culpam, sed solum ad poenam, ut factum fuit in nostris Constitutionibus. Cum enim obligatio legis in actu secundo tam ad culpam quam ad poenam, consequatur legem promulgatam, ad modum proprietatis, nisi voluntate Legislatoris impediatur, talisque voluntas declaratur, leges humanae, si sint justae, non solum ad poenam, sed etiam ad culpam obligare censentur. De quo fultius disp. sequenti art. 1. Dixi, si sint justae, quia ut docet S. Thomas hinc art. 4. leges humanae injustae non obligant in foro conscientiae, nisi ad vitandum scandalum aut turbationem. Tripliciter verò (inquit) leges humanae possunt esse injustae, nempe vel ex fine, sicut cum aliquis praesidens leges imponit operosas subditis, non pertinentes ad utilitatem communem, sed magis ad propriam utilitatem, vel gloriam. Vel ex auctore, sicut cum aliquis legem fert ultra sibi commissam potestatem. Vel etiam ex forma, puta cum inaequaliter onera multitudinem dispensantur, etiam si ordinentur ad bonum commune. Quae si ad particulares leges quis sciat applicare, inde (subdit Cajetanus) multos casus conscientiae in gabellis & gravaminibus & hujusmodi publicis clarificabit.

ARTICULUS III.

An lex humana obligare possit sub culpa mortali, & quid requiratur ad hoc ut sub mortali obliget?

Dico primò, leges humanas obligare posse ad culpam mortalem, non tamen necessariò ad eam obligare, sed ad solam venialem posse obstringere.

41. Prima pars hujus conclusionis probatur primò ex Apostolo ad Roman. 13. dicente eos qui superiorum potestati resistunt, damnationem sibi acquirere, quod de damnatione aeterna Chrysostomus & alii Interpretes ibidem intelligunt: Sed damnatio aeterna non nisi ob peccatum mortale incurritur: Ergo lex humana sub culpa mortali obligare potest.

Confirmatur ex Augustino Epist. 50. ad Bonifacium, ubi sic ait: *Quicumque legibus Imperatorum quae pro rei veritate feruntur, obtemperare non vult,*

A acquirit grande supplicium, scilicet apud Deum apud quem non nisi propter mortale, grande supplicium acquiritur.

Probatur secundò ratione: Sicut aliae obligationes solvendi aliquid debitum, possunt esse graves, quando id quod debetur est grave, & ex jure integro exigitur ab eo cui debetur, sic obligatio per legem aut per mandatum constituta, potest esse gravis, quando id quod constitutum fuerit est grave, & vehementer, graviterque exigitur ab auctore legis vel mandati: Sed peccat graviter qui contra gravem obligationem agit: Ergo obligatio per legem humanam imposita, potest esse sufficiens ad peccatum grave, & morte aeterna dignum, subindeque ad peccatum mortale.

B Quod verò ad solum veniale obligare possit, patet: lex enim prohibens verba otiosa, mendacia jocosa, risum immoderatum, & alia hujusmodi, quae est quoddam rationis dictamen, solum obligat ad veniale: Ergo etiam inter leges humanas nonnullae erunt, quae solum obligant ad veniale. Unde in quibusdam Religionibus earum constitutiones ad nullam culpam mortalem aut venialem obligant; aliae obligant solum ad peccatum veniale, aliae verò ad mortale, quod non aliunde dependet, quam ex voluntate Fundatorum, qui tales constitutiones ediderunt: nam materia earum, saltem multarum sufficiens est ad peccatum mortale, si ad illud Legislator voluisset obligare.

Dico secundò, ad hoc ut lex humana obliget sub mortali, requiritur gravitatem materiae, subindeque nullam legem humanam posse in materia levi sub mortali obligare.

Probatur primò: Sicut lex humana derivatur ex naturali, vel divina; ita obligatio ejus derivatur ab obligatione legis naturalis, vel divinae: Sed Deus sua lege naturali, vel divina, nunquam imponit obligationem ad culpam mortalem, quando materia est levis, ut omnes fatentur: Ergo neque Legislator humanus obligat sub mortali, nisi materia sit gravis.

D Probatur secundò: Potestas humana est limitata & proportionata exigentiæ & naturali capacitati materiae: Ergo non potest precipere & obligare supra materiae connaturalem capacitatem vel exigentiam, nec per consequens ad gravem culpam, qualis est peccatum mortale, si materia sit levis.

Probatur tertio: Si lex humana pro levi culpa poenae mortis addiceret, haberetur pro injusta & nulla, quoad illam partem: Ergo multò magis erit injusta, si in materia levi imponat reatum poenae aeternae à Deo intelligenda.

E Dices: Praeceptum impositum primis parentibus erat citra levem materiam, unius scilicet pomi comestionem, & tamen sub mortali peccato obligabat: Ergo similiter leges humanae poterunt sub mortali obligare, quamvis sint in materia levi.

Respondeo negando Antecedens, cum enim hoc praeceptum impositum fuerit, ut obedientia hominis ad Deum reluceret, Deusque gravi jure à primis parentibus exegerit ut de fructu ligni vetiti non comederent in signum subjectionis & agnitionis tot beneficiorum Adami collatorum, de materia gravi fuit, quamvis res praecipua aliàs levis fuerit. Ad hoc quod, cum divinum jus sit summum & illimitatum, non debet obligatio ejus esse proportionata exigentiæ & naturali capacitati materiae.

fit, sicut obligatio juris humani, quod finitum & limitatum est. Unde quamvis lex divina possit in levi materia graviter obligare, non tamen humana, sive Ecclesiastica sit, sive civilis.

Dico tertio, etiam intentionem legislatoris requiri, ut lex humana obliget ad culpam mortalem, supposita materia gravitate; unde quamvis materia legis sit gravis, si tamen legislator non intendat obligare sub mortali, talis lex non obligabit sub mortali. Est contra Vazquem hic disp. 178. cap. 4. ubi asserit obligationem legis humanæ ad mortale vel veniale, ex sola gravitate aut levitate materiae, non verò ex intentione aut voluntate legislatoris dependere.

48. Probat tamen nostra conclusio ex principiis supra statutis, supra enim ostendimus, ex voluntate legislatoris pendere quod leges humanæ obligent ad culpam, vel solum ad penam; ita ut si legislator declaret se nolle ad culpam obligare, ad illam lex ejus non obliget; Ergo multò magis ex eadem legislatoris voluntate pendet, & non solum ex gravitate materiae, quod lex ejus obliget ad mortale vel ad veniale; si enim pteost totam obligationem ad culpam impedire, multò magis partem. Unde, ut supra dicebamus, in aliquibus Religionibus approbatis, constitutiones non obligant ad mortale, sed tantum ad veniale (quamvis interdum sint de rebus ad peccatum mortale sufficientibus, si rigide præcipiantur, ut de facto audiendo, de multis abstinentiis & jejniis) quia nimirum legislator expressè declaravit, non esse suæ intentionis obligare sub mortali, sed tantum sub veniali.

49. Confirmatur: Licet obligatio sit propria passio confecta ex lege promulgata, consequitur tamen illam impedibiliter, ita ut per voluntatem legislatoris impediti possit, ut in fine articuli præcedentis dicebamus: Ergo poterit legislator impedire obligationem in actu secundo ad mortale, quantumcumque ex natura rei deberet sequi ex sua lege, & relinquere illam cum sola obligatione ad penam, ut factum est in nostris constitutionibus.

50. Dices primò, Obligatio voti sequitur ex voti emissionem, sicut obligatio legis ex lege promulgata: Sed non est in potestate votantis tollere obligationem à voto, aut mutare illam taliter quod solum obliget sub veniali quod secundum se obligat sub mortali: Ergo similiter non est in potestate legislatoris, ut lex ejus quæ potest obligare sub mortali, obliget solum sub veniali.

Respondeo disparem esse rationem inter votem, & legislatorem, nam votum est promissio Deo facta ut superiori & primò principio, ex qua Deus acquirit jus reñgiosum ut sibi reddatur quod voverit; unde vovens semper remanet Deo inferior, ipsique obligatus promissione suâ, juxta naturam talis promissionis; & sic oblatio, seu relaxatio voti, pendet ex sola voluntate Dei, in cuius potestate Prælati illud relaxant. At lex semper respicit inferiorem, quem legislator suâ voluntate obligat, unde potest majus vel minus obligare, secundum quod jus suum quod habet ad illum obligandum; majus vel minus ipsi applicare vult, nam tale jus est in ipsius libera voluntate, ut eo moderatius utatur, si velit, neque imponat tantam obligationem quantum potest.

51. Dices secundo, superior non potest rem levem ita præcipere ut sub mortali obliget, ut præcedenti conclusione dicebamus: Ergo neque rem gravem sub veniali.

Tom. III.

A Sed nego consequentiam, quia prior voluntas est ad imponendum gravamen ultra potestatem; posterior verò ad non imponendum totum gravamen quod potest; unde licet prior sit injuriola subditis, posterior tamen ipsi favorabilis est, eorumque fragilitati accommodata.

Quæres unde cognosci possit gravitas materiae sufficiens, ad hoc ut lex humana obliget sub mortali. Respondeo ex triplici potissimum capite colligi posse gravitatem materiae sufficientem ad gravem legis obligationem. In primis enim cognosci potest à posteriori, & tanquam à signo, ex gravitate verborum, quibus lex fertur, ut si dicatur, in virtute Spiritus sancti, & sancta obedientia, & sub præcepto formali, ut sit in nostro Ordine. Vel quando aliquid præcipitur aut prohibetur sub interminatione divini judicii, aut Dei & sanctorum indignatione; non enim censendum est, hæc gravissima verba à prudenti legislatore apponi, nisi circa materiam gravem.

Secundò colligitur etiam à posteriori materiae gravitas, à gravitate pœnæ quæ transgressoribus imponitur; nam cum pœna non ponatur nisi propter culpam, cui proportionari debet, pœna gravis non nisi pro gravi culpa imponi potest, quæ non potest esse in materia levi. Hinc fit, quod quando in spiritualibus imponitur præceptum aut lex sub pœna excommunicationis majoris, tunc materia legis aut præcepti gravis est, si legislator justè præcipit; quia pœna excommunicationis majoris est inter Ecclesiasticas septima. Quando verò aliquid præcipitur sub pœna suspensionis, interdicti, irregularitatis, & privationis Ecclesiasticæ supulturæ, aliqui existimant ex hujusmodi pœnis non sumi certum indicium materiae gravis, alii verò oppositum censent, & utrumque reſtatur probabile. In temporalibus verò, quando aliquid præcipitur sub pœna mortis, mutilationis alicujus membri, infamiæ, exilii, cruciatû acerbi, confiscationis bonorum, & similibus, censetur materia gravis; levis autem, si pœnæ sub qua aliquid præcipitur aut prohibetur levis sit.

Tertio colligitur gravitas materiae legis à priori, ex necessitate illius in ordine ad finem, ad quem lex aut præceptum ordinatur. Unde quia ut dicitur 1. ad Timoth. 2. finis præcepti est charitas, illa censetur materia gravis, quæ ad dilectionem Dei vel proximi necessaria est. Item quia lex ad bonum commune ordinatur, illa erit materia gravis, quæ ad bonum commune Reipublicæ, vel communitatis necessaria est, licet secundum se levis videatur. Unde in Religionibus præceptum de non ingrediendo uno Monacho in cellam alterius, censetur esse de re gravi in ordine ad finem & bonum commune Religionis. Quæ omnia, quando non sunt de se manifesta, judicio viri prudentis & sapientis committenda sunt, quo in rebus moralibus, nec potest certior regula tradi, nec specialior assignari.